

Contextul istoric și începutul prigoanei împotriva șvabilor

Dorin Dărăban

Înfrângerea fascismului în mai 1945 a fost considerată pretutindeni ca o victorie a democrației, o probă de forță și de vitalitate a popoarelor, așa cum istoria nu mai cunoscuse niciodată. Fenomenul deportării populației de origine etnică germană din spațiul românesc, în lagărele de muncă din URSS, se plasează în condițiile apropierei sfârșitului războiului și-n perioada în care România era supusă executării prevederilor Convenției de Armistițiu. Schimbarea cursului politicii interne și externe a României este neîndoios legată de victoria insurecției de la 23 August 1944. Intrarea armatei române în război împotriva Germaniei a constituit un eveniment major în desfășurarea în continuare a conflagrației mondiale, cu consecințe directe în schimbarea situației politico-militare din bazinul Dunării. Actul de la 23 August a avut un rol mare în schimbarea pulsului diplomatic al sud-estului Europei și-a statuat principiile de politică externă ale statului român. El a avut loc într-un cadru bine precizat, de care a beneficiat și care l-a impulsionat. La scara ostilităților europene acest impuls a fost decisiv. Istoriografia străină este unanimă în a recunoaște consecințele militaro-strategice ale insurecției române.

Condițiile de armistițiu încheiate cu țările Europei Orientale n-au avut caracter pur militar, ci au comportat și importante clauze politice, juridice și economice. Se poate afirma că aceste evenimente au ținut cont într-o măsură limitată și de-o seamă de principii enunțate la conferințele anterioare¹. Desprinderea de alianța fascistă, denunțarea tratatelor încheiate cu Axa și încetarea stării de război cu Națiunile Unite au creat condiții pentru încheierea armistițiului cu puterile antihitleriste. Guvernul român luase act cu satisfacție de declarația lui Molotov prin care trupele române urmau să fie reînarmate și vor participa în continuare la război². În felul acesta el solicita la 28 august recunoașterea calității de cobeligerant și acceptarea de către URSS a unui schimb de reprezentanțe diplomatice³.

Convenția de armistițiu s-a semnat la 13 septembrie 1944 la Moscova, de o delegație compusă din Lucrețiu Pătrășcanu, Barbu Știrbey, Ghe. Pop și gen. D. Dămăceanu. În numele Națiunilor Unite convenția a fost semnată de gen. Malinovski. Convenția reglementa situația internațională a României postinsurecționale. Cuprindea un protocol, 20 de articole și 6 anexe⁴. Textul Convenției crea o aparentă confuzie prin modul în care erau prezentate diferitele stipulații. În Convenție se recunoștea că România a întors armele contra Germaniei încă de la 24 august 1944 (art. 2). România se obliga să participe la război cu minimum 12 divizii și să acorde toate înlesnirile necesare staționării și delasării trupelor sovietice spre și dinspre front. De asemenea, se obliga să ia măsuri împotriva elementelor fasciste, să elibereze prizonierii de război aliați și deținuții politici antifasciști, să restituie toate bunurile străine aflate pe teritoriul ei și să plătească o despăgubire de 300 milioane dolari către URSS, pentru daunele provocate de armata română. (art. 5, 6, 7, 8, 11). Frontierele reveneau la cele din septembrie 1940 (art. 4) cu excepția Transilvaniei. Arbitrajul de la Viena este considerat nul și neavenit (art. 19) și României trebuia să i se retrocedeze întreg teritoriul Transilvaniei. Toate materialele de război, depozitele, vasele germane erau predate URSS (art. 10-12). Se înființa o Comisie Aliată de Control ale cărei atribuțiuni constau până la încheierea păcii, în reglementarea și controlul executării prezentelor obligațiuni, sub conducerea generală și ordinele Înalt Comandamentului Sovietic. Clauzele militare erau inserate în art. 14. Convenția confirma niște stări de fapt create prin actul de la 23 August și stipula obligațiile României față de Aliați. Era privită ca un act militar și nu ca un

acord care s-a semnat între reprezentanții guvernului român și cei ai Puterilor Aliate.

Cu toate că existau mari greutăți economice și administrative țara a trecut imediat la îndeplinirea obligațiilor asumate. În mai multe rânduri, guvernul de la București a discutat problemele armistițiului și a insistat asupra respectării scrupuloase a prevederilor lui. În timpul discuțiilor de la Moscova s-a stabilit crearea unei Comisii de Control care avea ca obiectiv principal urmărirea aplicării armistițiului. Guvernul român a ezitat să aducă la cunoștința Misiunii sovietice o serie de abuzuri din nefericire, destul de numeroase, săvârșite de soldații din trupele de ocupație. Sancționarea vinovaților, după legile române - se nota într-un document al Marelui Stat Major - pe lângă faptul că ar fi împiedicat atingerea scopului propus, ne pune într-o discuție delicată față de Comisia Aliată, care apreciază procedeele de până acum ca o practică nefondată și tendențioasă. Comisia pentru aplicarea armistițiului a fost înființată prin Decretul-lege nr. 527 din 24 octombrie 1944⁵. La 31 oct. 1944 au fost numiți ca președinte Ion Christu iar ca membri Savel Rădulescu, C. Vișoianu, Radu Crețulescu, gen. Septimiu Pretorian, Cezar Popescu⁶. Trupele sovietice dădeau impresia de a considera România ca țară ocupată dezorganizând prin rechiziții forțate de autovehicule. Problemele prevăzute în Convenție (colaborare militară, măsuri interne, angajamente interne) li s-a răspuns cu maximum de bunăvoință, făcându-se tot ce îngăduiau împrejurările. Într-un memoriu către gen. Vinogradov, președintele Comisiei Române prezintă la 30 septembrie 1944, modul cum a înțeles România să-și respecte obligațiile asumate. Internarea forțelor militare germane și maghiare ca și a germanilor civili a fost realizată integral. Pentru înlăturarea dezorganizării producției se evidențiau avantajele restaurării administrației române în Transilvania. Numai astfel în condiții de ordine și siguranță, exercitate de o singură autoritate, cea română, ca mandatară a Puterilor Aliate, se poate asigura o bună funcționare a administrației și guvernul poate să respecte angajamentele luate prin Convenție. Cooperarea cu Aliații reprezintă un puternic suport în spatele frontului. Guvernul își punea serios problema creării unor condiții optime pentru executarea clauzelor armistițiului. În nota sovietică din 2 oct. 1944 adresată guvernului român și apreciată ca ultimativă se cerea ca până la 7 oct. 1944 să se predea o documentație privind forțele politice interne, organizațiile fasciste, locul prizonierilor de război sovietici, lista supușilor germani maghiari. Aceste informații erau necesare pentru a raporta Națiunilor Unite despre realizarea condițiilor armistițiului. Obligațiile asumate erau severe, prin executarea deveneau excesiv de apăsătoare. Latura esențială în privința executării privea libertatea de acțiune a țării. Problema cea mai spinoasă era legată de dificultățile pe care le întâmpina în executarea obligațiilor, create de Armata Roșie „extrem de diverse și multiple”. Încă din această perioadă au început primele măsuri împotriva etnicilor germani. Prima măsură dintr-un lung șir de măsuri punitive a fost dată la 7 oct. 1944, legea 485 care abroga legea din 21 nov. 1940 prin care se constituise Grupul etnic German. Prin prezenta lege statul român devenea unic proprietar al bunurilor mobile și imobile ale acestui grup etnic. N-ar părea exclus să vedem cum Comisia Aliată încearcă să pretindă că România nu a executat întocmai clauzele armistițiului, atrăgându-și consecințe incalculabile. La 23 oct. 1944 a fost publicată legea 604 referitoare la sancționarea celor care găzduiau supuși inamici sau le facilitau sustragerea de la internare⁷. La 5 nov. 1944 gen. Vinogradov adresează o notă diplomatică în care amintea guvernului mersul nesatisfăcător al aplicării armistițiului. Nemulțumirile izvorau și din neîndeplinirea art. 2 prin care supușii germani trebuiau internați⁸. La 14 nov. 1944 Comisia Aliată hotărâ ca până la instaurarea în țară a unui guvern democratic, problema ordinii în partea de nord-vest a Transilvaniei să treacă în competența organelor sovietice. La 19 nov. 1944 guvernul se adresa gen. Vinogradov, printr-un memoriu cerând restabilirea administrației civile române în Transilvania și considera acest lucru ca o chestiune vitală pentru țară. Decizia sovietică este considerată ca o eroare de fond și formă și care urma să fie rezolvată conform literei și spiritului Convenției. La 28

nov. 1944 C.I.C. Brătianu se adresa printr-un memoriu la Comisia Aliată prin care cerea restituirea întregului exercițiu de suveranitate asupra întregului teritoriu al țării. Puterilor Aliate trebuiau să li se aducă asigurări că prevederile Convenției vor fi respectate în litera legii. Ele aveau nevoie de fapte care să le confirme cu prisosință că țara face eforturi pentru a onora clauzele armistițiului. Prevederile erau foarte grele și situația economică și financiară a statului făcea ca îndeplinirea acestui prin deziderat al nației să întâmpine numeroase impedimente. Semnând armistițiul statul român s-a gândit fără îndoială să-l respecte cu toate că economia era dezorganizată și lipsită de resurse. Le-a respectat și-n ideea că în felul acesta s-ar putea îmbunătăți unele din clauzele lui. Interpretarea greșită și neconformă cu realitatea și cu normele de drept internațional a unora din punctele Convenției, au stârnit neînțelegeri între guvern și Comisia Aliată, care a acuzat că sabotăm aplicarea armistițiului. Cei care s-au opus la îndeplinirea integrală a unor puncte din Convenție și-au justificat atitudinea prin denaturarea conținutului unor articole de către Comisia Aliată. La 25 sept. 1944 Comadamentul sovietic a elaborat un protocol prin care a ordonat guvernului român lichidarea unităților neangajate în război România dorea să păstreze 10 divizii de rezervă iar URSS nu era de acord decât cu 3 divizii. La 25 oct. 1944 se comunică ultimativ guvernului că dacă nu acceptă această dispoziție se va urmări chiar lichidarea ei ca stat independent. Primul ministru Rădescu semnează cu specificarea că protocolul a fost impus de Comisia Aliată. Până la 1 dec. 1944 au fost demobilizate 13 divizii. Se urmărea astfel ca guvernul să nu dispună de forțe capabile la dezordinile interne organizate din exterior. Tulburările interne erau un element esențial pentru scenariul preluării puterii. Scopul era de a dovedi că guvernul este incapabil de a menține ordinea¹⁰.

Comuniștii români nu puteau face altceva decât să mențină măsuririle ocupaționiste cerute de Convenție și puse în practică de armata sovietică. Ei au susținut aceste măsuri pe un ton belicos în raport cu autoritatea lor mai mult decât modestă¹¹. Partidul Național Țărănesc care cerea pedepsirea crimelor înfăptuite de horthyști, era acuzat că atâtă șovinismul, fără ca nimeni să fi îndrăznit să ceară o denumire pentru actele de represalii în masă îndreptate împotriva etnicilor germani din România. Se arăta astfel caracterul iluzoriu al independenței noastre. Încă din 8 oct. 1944 într-un raport al Consiliului de Miniștri către M.S. Regele Mihai se arăta că minoritatea germană se bucura încă din 1940 de un regim excepțional, constituind o corporație de drept public și era necesar pentru stabilirea suveranității țării abolirea tuturor privilegiilor de care beneficia această minoritate. La 10 oct. 1944 prin Legea 487 se înființa Comisariatul pentru administrarea regiunilor eliberate din Transilvania. Acesta era însărcinat cu apărarea intereselor populației de aici, în cadrul legilor, în vederea reinstaurării administrației românești în aceste teritorii. Gen. Vinogradov arată în nov. 1944 că aplicarea Convenției era nesatisfăcătoare datorită lipsei de bunăvoință din partea guvernului pentru asigurarea executării clauzelor. A arătat totodată că supușii germani și maghiari nu au fost internați, iar cei foarte puțini care au fost totuși internați pot părăsi zilnic lagărul, primesc pachete de acasă, întrețin legături cu aderenții mișcărilor fasciste. Se cere îndeplinirea clauzelor de la care guvernul se sustrage sistematic, curmarea acestei politici de târăgănare a îndeplinirii consecvente a obligațiilor asumate.

Aplicarea convenției a fost încredințată Comisiei Aliate de Control în fapt o comisie sovietică în care reprezentanții celorlalte puteri au fost mai mult figuranți neavând nici măcar dreptul de a călători prin țară fără acordul autorităților sovietice. Ambasadorul SUA la Moscova, Harimann prevedea după încheierea armistițiului că el va da rușilor un control nelimitat asupra vieții economice a României. Rușii vor avea și putere polițienească pe durata perioadei de armistițiu. Pe durata discuțiilor de la Cairo din martie 1944, englezii recunoscuseră din realism politic rolul predominant al Moscovei în raporturile cu România pe durata războiului. În octombrie 1944 când armata sovietică ocupase Bulgaria și atinsese Grecia, temându-se de căderea Pen. Balcanice sub ocupație rusă, Churchill a propus lui

Stalin cunoscuta împărțire a Balcanilor în sfere de influență. Rușii aveau influență 90 % în România, 50 % în Ungaria, 10 % în Grecia. Înțelegerea era socotită temporară, soarta Europei urmând să fie stabilită la Conferința de pace¹². Aceste planuri nici măcar nu erau cunoscute sau bănuite la București. Guvernul român a salutat cu încredere întâlnirea de la Yalta din febr. 1945, punându-și mari speranțe în medierea occidentală. La întâlnirea cu Tito de la sfârșitul anului 1944, Stalin declara că acest război nu este ca cele din trecut, cine ocupă un teritoriu își va impune și propriul sistem social. Generalitățile din Declarația asupra Europei eliberate nu reprezintă un obstacol în calea expansiunii sovietice așa cum avea să-o dovedească la 6 martie 1945, Visinski comisarul pentru afacerile interne al URSS care a declarat „Yalta sunt eu”. Brutala încălcare a prevederilor constituționale ale României vor pune capăt iluziilor occidentale în privința politicii sovietice. Telurile erau înțelese limpede la Washington și Londra dar voința de confruntare a Apusului și mijloacele de care dispunea erau prea slabe pentru a opri alunecarea Europei de Est sub pulpară sovietică¹³. Lumea occidentală a crezut că URSS nu urmează pe durata războiului decât instaurarea unor regimuri prietenești care să-i asigure securitatea și o influență indirectă. S-a făcut ca ignora existența lui ca scop final la care URSS nu renunțase niciodată și care acum devenea posibilă datorită împrejurărilor internaționale. Armata Roșie eliberase o parte a Europei printr-un accident al istoriei care nu fusese previzibil înainte de război și va juca un rol important în impunerea regimurilor comuniste. În august 1944 Iuliu Maniu a ezitat să ia puterea, lăsând-o în mâna generalilor, lipsind țara de o conducere fermă și populară care ar fi putut rallya poporul în jurul unui program democratic. A apărut astfel un vacuum de putere de care va profita P.C.R. La adăpostul armatei sovietice și cu ajutorul unei propagande bine întreținute rândurile comuniștilor români au crescut neîncetat alimentate de speranțele de mai bine ale unora și de oportunismul altora. De la 1000 de membri în 1944 la 35.800 în martie 1945. Avându-l pe Lucrețiu Pătrășcanu la Ministerul de Justiție s-a început epurarea elementelor necomuniste din armată și aparatul de stat. La 12 sept. 1944 se va institui și cenzura sovietică asupra mijloacelor de informare. Odată cu instaurarea celui de al doilea guvern Sănătescu la 16 oct. 1944 pozițiile comuniștilor se vor întări foarte mult avându-l pe Petru Groza în funcția de vice-prim ministru, Teohari Georgescu ca subsecretar de stat la Ministerul de Interne, L. Pătrășcanu la justiție și Ghe. Ghe. Dej la comunicații. România se îndrepta fără speranță spre prăpastia comunismului. La 12 oct. 1944 s-a adoptat Legea nr. 488 prin care se punea sechestrul statului pe bunurile persoanelor acuzate de colaboraționism și plecate din țară. Soarta etnicilor germani din Transilvania depindea de poziția lor față de național-socialism care era ultimul bastion al existenței Hitlerismului¹⁴. Între 1939-1944 Grupul Etnic German a avut o poziție privilegiată în cadrul vieții social-politice din țară. A comis și-o întreagă serie de abuzuri prin preluarea bunurilor evreiești rămase după deportarea lor, abuzuri în rețelele de comunicații a țării, biserica luterană propagând valorile național socialiste. La 31 aug. 1944 gen. Sănătescu a declarat că nu toți germanii din țară au fost vinovați de dezastrul țării. În oct. 1944 L. Pătrășcanu arăta că o problemă arzătoare pentru țară era chestiunea etnicilor germani, care erau în cea mai mare parte îndoctrinați de național socialism. Această problemă se cerea a fi rapid rezolvată prin ancheta riguroasă pentru depistarea celor vinovați¹⁵. Unii dintre germani s-au lăsat vrăjiți de propaganda F.N.D. și au devenit membri ai acestuia încă din nov. 1944. Au făcut acest lucru ca să scape de măsurile punitive care bănuiau că vor fi luate împotriva lor. Încă din sept. 1944 în numeroase articole din ziare se cerea ridicarea cetățeniei române tuturor acelor care au făcut parte din armata germană trădându-și țara care i-a hrănit. Poporul german va trebui supus unei acțiuni de reeducare, pentru a stârpi periodic microbul imperialist care-l infectează periodic, o acțiune de epurare spirituală. Numai după aceea va putea pretinde drepturi egale cu celelalte popoare¹⁶. Își vor putea menține cetățenia română doar cei care fac declarații la prefecturile de poliție că denunță angajamentele lor de orice natura față de

Germania și la naționalitatea germană dobândită. Se oferă astfel salvarea germanilor de parcă cooperarea lor la atâtea crime și banditisme nu erau decât o scăpare de creion pe o coală de hârtie¹⁷.

La 27 iul. 1943 Ion Antonescu semnase la Berlin o convenție în care se permitea etnicilor germani care nu erau înrolați în armata română să se înroleze în Wehrmacht. Aproximativ 46.960 de persoane s-au încadrat în armată iar circa 10.000 în organizația Todt.

În 4 sept. 1944 Ionel Pop viitorul comisar român pentru teritoriile eliberate va declara că etnicii germani sunt o coloană a V-a care periclitează securitatea statului român. La 20 nov. 1944 ministrul naționalităților Vlădescu-Racoasa spune că toți etnicii germani au aderat la doctrina național-socialistă și sunt vinovați de numeroase abuzuri¹⁸. În nov. 1944 erau atacați oamenii politici și jurnaliști care susțineau ca poporul maghiar era plin de călăi și uitau de nemeși germani. Trebuie aruncați din rândurile neamului nostru toți acei care au comis crime de-o bestialitate fără margini, pentru că au dezonorat țara care i-a crescut și hrănit. Libertatea Ardealului nu poate să însemne libertate pentru criminali și jefuitori care au luat bogățiile pământului și sângele român¹⁹.

În proiectul de platformă electorală al F.N.D. din 24 sept. 1944 se cerea confiscarea bunurilor germane, arestarea fasciștilor sași și șvabi, confiscarea averii lor, naționalizarea întreprinderilor germane. După 23 August 1944 nu s-a putut face o situație clară a celor rămași în țară dintre germani și maghiari. O parte s-au dat drept cetățeni de alte origini: evrei, polonezi etc. pentru a scăpa de la internare. De asemenea a început dizolvarea organizațiilor fasciste și acelor care făceau propagandă ostilă sovieticilor. La 28 aug. prin nota telefonică 33218 către Comisariatele Politice din județe se cerea de către Prefectura Poliției București, trierea cetățenilor germani de la vârsta de 16 ani în sus iar cei periculoși să fie internați alături de militari germani găsiți în civil. Se mai cerea întocmirea de tabele cu cei care nu sunt găsiți la domiciliul lor. Comisia Aliată prin nota 75 din 31 oct. 1944 către Consiliul de Miniștri se cerea internarea supușilor germani și maghiari până cel târziu la 5 nov. a.c. iar cei care nu vor îndeplini aceste îndatoriri vor fi aspru sancționați. Se mai cerea întocmirea până la 10 nov. a unor tabele cu cetățenii germani și maghiari care au locuit în țară până la 23 august 1944, în funcție de naționalitate, sex, ocupație și locul de domiciliu. La 22 dec. 1944 s-a adoptat un decret lege care prevede sancționarea cu 1-5 ani închisoare și 55.000-100.000 lei amendă cei care vor ajuta la dispariția sau ascunderea persoanelor care urmau să fie internate. Populația germană era acuzată de genocid și etnocid punându-se în mod sistematic pe seama lor pe toți evreii din Transilvania care au dispărut în lagărele naziste. Încă din sept. 1944 gen. Arthur Phleps a dat ordin de evacuare a 30.000 de etnici germani din Transilvania. La începutul lui nov. 1944 aceștia au ajuns în Germania sau Austria. În vara anului 1945 cei rămași în zona de ocupație a Austriei de către Sovietici, au fost repatriați în România²⁰.

Această evacuare se înscrie în șirul lung de evacuări a populației germane din Europa Orientală. Aceste evacuări au început încă din 1940 când au fost evacuați, în septembrie, etnicii germani din Basarabia și Bucovina. Au urmat în aprilie-nov. 1941 cei 2.900 de germani din Serbia, 18.300 din Bosnia, 15.000 din Croația, ian. 1943 cei din Bulgaria, mart.- iul. 1943 Dobrogea, aug. - sept. 1943 Crimeea, Ucraina, 1944 - Slovenia și Ungaria. Numai în ian. 1944 erau în curs de evacuare 166.234 persoane²¹.

Legile adoptate au întărit ideea și conștiința unei culpabilități germane în conștiința oamenilor, făcând evidentă ura antigermană. Nu mai rămânea decât un pas până la declararea lor ca dușmani de clasă. Administrația locală a Transilvaniei era ocupată de maghiari care au împiedicat activitatea Comitetului Antifascist al muncitorilor germani din România, nerecunoscând apartenența la această minoritate decât a unei părți mici din această populație. Limba germană a fost exclusă din școli și biserici. Acțiunea de deportare a etnicilor germani din România este complementară cu cea din Ungaria și Iugoslavia.

Guvernul maghiar i-a pus pe aliați în fața faptului împlinit, deportând 300.000 de persoane la reconstrucție în URSS și pentru a face loc maghiarilor evacuați din Slovacia²². Între 1944-1947 din Polonia au fost expulzați 6 mil. de germani iar din Cehoslovacia 3 mil.²³. După război și Ungaria trecea printr-o perioadă tulbură. În aprilie 1945 mareșalul Vorosilov îndemna guvernul ungar să înceapă pregătirile pentru deportarea germanilor. Se motiva că se va limita amestecul Germaniei în treburile interne maghiare și se va înlătura coloana a V-a care este minoritatea germană. La întâlnirea de la Posdam aug. 1945 se vor studia tactici diferite pentru deportarea populației germane din Ungaria, Cehia și Polonia.

Comisia Aliată va hotărâ în nov. 1945 deportarea a 500.000 de persoane. La 27 febr. 1946 Ungaria și Cehoslovacia au hotărât schimbul de populație. Circa 20.000 de maghiari din Slovacia vor lua locul a 60.000 de slovaci din Ungaria. De la deportarea în URSS au fost exceptați doar cei care fuseseră membri ai Partidului Democrat al Uniunii Muncitorilor înainte de 1940, cei persecutați pentru opiniile pro-ungare, cei care nu aveau germana ca limbă maternă. Numărul celor exceptați se ridică la 10 %. Deportatii au avut voie să-și ia doar lucrurile personale cu ei dar greutatea lor să nu depășească 100 kg²⁵. Transportul s-a făcut cu trenuri de 40 vagoane, în fiecare vagon erau peste 30 de persoane însoțite de personalul de securitate. Expulzarea s-a făcut în 2 faze: ian.- iun. 1946 și aug.- dec. 1946. Aproximativ 220.000 de germani au fost deportați în zona americană a Germaniei. Deportarea nu a durat mai departe de mijlocul lui 1948. În URSS au fost deportați alți 240.000 de germani, în condiții dramatice. Izolați deportații așteptau venirea trenului, plângându-și casele și pământurile pierdute iar localitățile rămase pustii au fost ocupate de locuitorii din vecinătatea lor²⁶. În general maghiarii au manifestat înțelegere și simpatie față de soarta grea a celor deportați. Reacțiile lor au fost în general amestecate aflându-se sub presiune sovietice. Totodată Biserica româno-catolică maghiară a exercitat presiuni asupra germanilor protestanți. Nu numai expulzarea ca parte a politicii sovietice dar și ideea era socotită binevenită de marea majoritate a maghiarilor, care își aminteau prea bine aminte de abuzurile din epoca precedentă. Ungaria a procedat la fel ca celelalte țări de sub ocupația rusă. În febr. 1946 proprietățile membrilor acestei comunități au fost confiscate și pentru restul proprietăților rămase se vor plăti compensații sub forma unei indemnizații de război. Valoarea bunurilor expropriate se ridică la 257 mil. pengő iar a celor confiscate la 32 mil. pengő²⁷. Aceste valori uriașe au fost folosite pentru ajutorarea economiei țării, aflată într-o gravă criză. În general enclavele germane au dispărut și identitatea lor etnică a avut mult de suferit. Dintre cei deportați s-au reîntors circa 10 % care au fost mai apoi expulzați în Germania, în Rusia murind 30.000 dintre cei deportați. La 10 ian. 1946 prin lege au fost maghiarizați cu forță toți cei care aveau un părinte maghiar. La 15 mart. 1945 avusese loc reforma agrară care dăduse o puternică lovitură etnicilor germani din Ungaria. În oct. 1949 se acorda amnistie tuturor celor deportați și familiilor din care făceau parte. În acest an numai 22.453 de persoane declarau ca limbă maternă germana iar restul fiind maghiarizați. Comunitatea germană era o victimă a timpurilor postbelice integrându-se populației maghiare din punct de vedere lingvistic. În martie 1950 s-a permis reîntoarcerea germanilor expulzați ca cetățeni cu drepturi depline în cadrul statului ungar. Ei se pregăteau pentru mari sacrificii ca să-și dovedească loialitatea față de Ungaria²⁸.

În ceea ce privește Iugoslavia situația germanilor era foarte grea. Deportările au fost făcute de partizanii lui Tito din luna decembrie 1944. Nu a fost exceptat nimeni de la deportare. S-a făcut în trenuri compuse din 30 de vagoane, escortate de soldații ruși, tranzitându-se prin România, fără ca Aliații să protesteze în vreun fel. Au fost duși spre Harkov și Rostov, în vagoane în plină iarnă fără mâncare și apă. Regimul lui Tito a adoptat o linie dură împotriva etnicilor germani, trimițându-i în URSS unde au murit 16 % dintre ei. Cei întorși în toamna lui 1949 au fost expulzați spre Germania la Frankfurt pe Oder. Deportările

au continuat până în aprilie 1945 și au cuprins pe toți germanii între 17-60 de ani fără a fi exceptat nimeni. Înainte de deportare germanii au fost internați într-o serie întregă de lagăre: Filipova, Hogeac etc.²⁹

În epoca de după război regimurile din cele 3 țări au considerat minoritatea germană ca un mare risc pentru securitatea lor națională. Aceste sentimente au fost considerate indiscutabil ca o parte a opiniei publice locale. Lichidarea acestei probleme se datora unor motive în legătură cu securitatea națională și cu sentimentele naționaliste. Aceste considerente erau socotite suficiente pentru justificarea deportărilor.

În general, în perioada interbelică, relațiile etnicilor germani cu România chiar dacă nu au fost niciodată perfecte, au fost privite cu simpatie de ambele părți. Această minoritate a fost favorizată pe de-o parte datorită eficienței și standardului înalt de civilizație și pe altă parte datorită revizionismului maghiar. Nu au existat încercări de asimilare a acestei populații datorită sporului bun al populației românești. Spre deosebire de România în Ungaria au existat numeroase încercări de asimilare. Relațiile cu țara-mamă s-au menținut continuu în mod intensiv. După venirea lui Hitler la putere, ian. 1933 au început și acțiunile repetate ale Germaniei de aliniere a comunității germane la linia nazistă, culminând cu crearea la 21 nov. 1940 a Partidului Național Socialist al Muncitorilor din România. Populația germană era considerată a fi parte a marii comunități germane condusă direct de la Berlin. Nazificarea este o formulă familiară și altor țări care intraseră în sfera de interese nazistă³⁰. Înscrierea germanilor în armata germană însemna pentru omul obișnuit o trădare a țării, servind interesele unor forțe străine. Până în 1845 au fost evacuați din România aproape 213.630 de germani, în unele părți ale Poloniei și Alsacia³¹.

Odată cu avansarea ofensivei sovietice în Transilvania situația populației germane începe să se complice tot mai mult. Panica liderilor locali s-a transmis și populației mai ales în rândul celor adânc implicați în cauza nazistă. În retragerea lor militarii germani luau pe toți cei care vroiau să fugă din calea rușilor. De cele mai multe ori din cauza panicii nu și-au putut lua decât puține lucruri. Avansul trupelor sovietice nu a putut fi oprit în ciuda ordinelor primite și-a pierderilor avute. Ofensiva sovietică asupra Budapestei din nov. 1944 a dus la amânarea organizării pe scară largă a evacuării populației germane din Ungaria. Germania încă din mai 1944 și-a propus să înceapă evacuarea germanilor din NV Transilvaniei, în toamna anului 1944. Ea a început în septembrie 1944, asistată de câțiva lideri locali, folosindu-se toate mijloacele posibile pentru această evacuare³². Pasul acesta era foarte târziu făcut, deoarece armata germană se apropia cu pași repezi, de colapsul final. Loviturile aeriene date de sovietici în timpul evacuărilor vor puncta clar apropierea catastrofei și haosului și pierderea semnificațiilor inițiale date evacuării. O parte a șvabilor sătmăreni urma să fie evacuată la începutul lunii oct. 1944 dar procesul nu a putut avea loc deoarece reorganizarea acestei populații, care fusese maghiarizată, nu a avut decât un succes parțial și datorită rezistenței autorităților maghiare. Cu timpul șvabii sătmăreni vor intra și ei în coloanele refugiaților din calea armatei sovietice. La mijlocul lui septembrie 1944 din Timișoara vor pleca primele vagoane cu șvabii bănățeni. Ofensiva armatei sovietice va face mutare populației germane să fie drept o sarcină foarte dificil de realizat. Ultimele transporturi vor pleca în luna oct. 1944. O statistică cu privire la evacuări nu există dar estimativ se poate stabili că aproximativ 100.000 de germani s-au refugiat din România (2500 șvabi sătmăreni și 45.000 din Banat). Majoritatea etnicilor germani au rămas în continuare în România. Ocuparea României a fost desăvârșită la sfârșitul lunii oct. 1944 de către Armata Roșie. Populația germană se menținea într-o stare de expectativă. Ca și-n cazul Ungariei și cei din România vor fi mai mult sau mai puțin molestați de trupele sovietice³⁵. Măsurile discriminatorii privind deportarea populației germane se vor înfăptui la începutul lui ian. 1945. Circa 15 % din acești „voluntari” nu vor supraviețui lagărelor sovietice: O parte a celor deportați se vor întoarce între vara lui 1945 și începutul lui 1951. O parte se vor stabili în

Germania iar altă parte vor rămâne în România. Va fi începutul unui proces dificil deoarece o mare parte a bunurilor le erau distruse și legislația încă îi dezavantaja. O dramatică măsură a reprezentat-o deportarea la începutul anului 1945 a unor masive loturi de etnici germani din România. Motivele erau acuzațiile de colaboraționism și pericolul pe care îl reprezentau pentru spatele frontului. Printre cei deportați se aflau nu numai bărbați, potențiali combatanți în spatele frontului ci și femei, bătrâni și copii. Deportările s-au făcut în condiții foarte grele, în plină iarnă, în condiții de război. Suveranitatea țării era pură ficțiune, șefii de guvern generalii Sănătescu și Rădescu privind neputincioși umplerea arhiveleagului Culag cu populație civilă. Guvernele care s-au succedat la conducerea țării se dovedeau neputincioase din cauza prevederilor Convenției și a faptului că până în martie 1945 s-a refuzat restabilirea administrației române din România. Nici Aliații nu au protestat la acele măsuri deși se știe că niște civili nu pot fi luați prizonieri de război ba mai mult linia frontului se îndepărta cu fiecare săptămână³⁴.

Se pare că sovieticii nu trebuiau să ceară socoteală horthyiștilor pentru Ardealul ocupat. Ei nu erau o masă de oameni și nu aveau averi imense. Germanii trebuiau să dea seamă ca popor învins și deportarea s-a aplicat tuturor, creîndu-se un precedent periculos. Se deportau cetățenii unei țări cu care se semnat un tratat de armistițiu. România era preocupată ca același tratament să nu fie aplicat tuturor celor care se opuneau sovietizării. Maniera de stabilire a cetățeniei și originii germane era vagă fiind destul și-un prenume german. Din aproape 500.000 de germani au fost deportați circa 46.540 (conform documentelor Ministerului de Interne) și circa 100.000 (conform lucrării lui M. Pelin - Requiem pentru Geneva). După energica intervenție a părții americane, s-a acceptat constituirea unei Comisii mixte ruso-române, care să-i selecteze pe cei care urmau să fie deportați în URSS. Liberalii doreau să părăsească guvernul dar P.N.T. l-a convins să-și schimbe decizia astfel încât să nu dea ocazia comuniștilor posibilitatea să pretindă că-s democrați luându-i sub protecția lor pe germani. În ian. 1945 sosește la București gen. Malinovski care hotărăște că doar aceia care au semnat Volksliste germane să fie deportați. Existau totuși zvonuri de la Moscova că deportările să se facă conform ordinelor anterioare³⁵. La începutul lui ianuarie 1945, printr-o acțiune nocturnă bine organizată, au început deportările la muncă de reconstrucție în URSS. Singurul motiv era apartenența la etnia germană. Nesocotind orice drepturi ale omului au fost pedepsiți nu doar acei care erau vinovați pentru dezastrele provocate ci prin atribuirea unei vini colective (care era gândită să fie imputată Germaniei) au fost deportați și cei care nu erau cetățeni germani.

Majoritatea măsurilor impuse administrației de la București au fost dictate de la Moscova și făcute sub presiunea administrației militare sovietice³⁶. Prin ordinul 031 al Comisiei Aliate către Președintele Consiliului de Miniștri se ordona ca-n perioada 10-20 ian. 1945 să se facă mobilizarea pentru muncă a locuitorilor români de naționalitate germană, indiferent de cetățenia lor. Bărbații între 17-45 ani și femeile între 18-30 de ani. Cei mobilizați să aibă asupra lor îmbrăcăminte de iarnă, bocanci, lenjerie de pat, obiecte sanitare, cuțit, furculiță și hrană pentru 15 zile, greutatea celor luate să nu depășească 20 de kg. Cetățenii mobilizați vor avea dreptul de a scrie scrisori și de a primi colete poștale. Cei care nu se vor supune vor fi aspru sancționați. Se va alcătui o listă cu cei care merită a fi scutiți și va fi înaintată Comisiei Aliate³⁷.

Această cerere a generat reacții diverse atât în țară cât și peste hotare. Astfel Burton Berry, reprezentantul politic al SUA la București într-o scrisoare către ministrul român al afacerilor externe C. Vișoianu, la 12 ian. 1945, a arătat că Guvernul SUA dezaproba măsura de deportare dictată de URSS, care depășește necesitatea de a asigura securitatea liniilor sale de comunicații din spatele frontului. SUA își lua răspunderea de a face demersuri pe lângă URSS și de-a apăra interesele românești în această chestiune la momentul potrivit³⁸. Tot acest punct de vedere era susținut și de reprezentantul militar al SUA gen.

Scheyler într-o scrisoare adresată gen. Vinogradov. În telegrama nr. 441 de la Washington către Foreign Office se susține că deportarea este o măsură de a aduna reparații nu una de securitate. Armistițiul cu România nu prevedea reparații sub forma de prestații în muncă deci deportările nu au justificare legală în cadrul armistițiului. Faptul că vor repara distrugerile provocate de armata germană privește chestiunea reparațiilor de război datorate de Germania, care vor fi decise prin consultare și nu prin măsuri unilaterale din partea URSS (18 ian. 1945). Se deduce că se face un proiect de muncă fără discriminare și nu se asociază cu acțiunile întreprinse în numele Comisiei Aliate. În minuta personală a primului ministru englez Churchill adresată MAE britanic, la 18 ian. se arată că nu este greșit faptul că rușii cer 100.000 de oameni ca să lucreze în minele lor. Asta dacă luăm în considerare ce a suferit Rusia și atacurile cu premeditare făcute de România împotriva sa.

Reprezentanții populației germane, Otto Roth și Rudolf Brandsh s-au întâlnit cu gen. Rădescu la 21 dec. 1944 și 11 ian. 1945. În cadrul discuțiilor s-a pus problema germanilor din țară, care erau gata de a depune jurământ de fidelitate și s-a cerut încetarea dispozițiilor de deportare. Rădescu le-a răspuns că aceste dispoziții au fost date de sovietici și el nu se poate opune lor³⁹. De asemenea Crucea Roșie a intervenit pentru diminuarea proporției celor deportați. La 2 febr. 1945 Guvernul român va protesta pe lângă Comisia Aliată arătând că țara are o situație grea datorită lipsei de forță de muncă care era concentrată pe front și datorită situației de război. Deportarea lipsea țara de aportul deosebit de calificat al etnicilor germani, cu repercursiuni nefavorabile asupra calității și cantităților de produse industriale necesare despăgubirilor de război. S-au adus și argumente de ordin juridic, economic, umanitar. Un alt protest a fost făcut de Dinu Brătianu, șeful PNL către W. Churchill, în care se arată că deportarea va leza suveranitatea țării și va genera discriminarea rasială. Nici pe plan umanitar nu era acceptabilă fiind făcută în toilul iernii, în condiții mai mult decât vitrege (febr. 1945)⁴⁰. Toate protestele factorilor politici interni au rămas fără ecou.

Ministerul de Externe britanic a luat o poziție oficială mai mult formală cerând deportarea doar a celor vinovați. Churchill a dat dispoziții Ambasadei Marii Britanii la București să-și limiteze protestele deoarece România intra în sfera de influență rusă și este problema URSS ce se întâmplă în această parte a Europei. Cu toate aceste dispoziții șeful Misiunii militare engleze de la București vice-mareșalul Stevenson, în discuții particulare cu gen. Vinogradov a arătat că se face o mare greșeală deportându-se personal tehnic calificat și oameni nevinovați. S-a interesat de soarta celor deportați și a făcut numeroase gesturi umanitare, asigurându-i cu apă și hrană. Aliații nu au manifestat o atitudine clară în această chestiune, în fața URSS, făcând posibilă deportarea germanilor⁴¹. La 13 ian. 1945 N. Rădescu adresează o notă gen. Vinogradov, în care se cere să se țină cont că deportarea aduce în toate ramurile de activitate o gravă perturbare, compromițând îndeplinirea obligațiilor asumate în Convenție. Se generează și-o gravă zdruncinare a activităților administrative, cerându-se ca mobilizarea să se facă pe teritoriul țării. Aceste măsuri ar atrage după sine și înrăutățirea situației românilor prinși de evenimentele de la 23 August 1944 în Germania. Deportarea este o contradicție formală cu prescripțiile și uzanțele internaționale. Este injustă de asemenea mobilizarea cetățenilor români cu o îndepărtată ascendență germană. Este de datoria Guvernului Român de a veghea asupra intereselor supușilor săi, indiferent de originea lor etnică, cerându-se atenuarea într-o măsură a hotărârilor luate de Comandamentul Sovietic. Guvernul român este ținut de tratatele semnate, de conștiința răspunderilor sale și de articolele 2 și 6 din Convenție, să nu fie de acord cu măsurile cerute de sovietici. Este de acord să colaboreze la internarea acelor cetățeni germani, care s-ar dovedi primejdioși cauzei aliate prin atitudinea, legăturile sau activitatea lor în favoarea Germaniei ca și pentru a garanta securitatea anumitor zone⁴².

În febr. 1945 familiile germanilor deportați au adresat un memoriu către guvern în

care se arăta că etnicii germani au fost ridicați fără cercetarea actelor de identitate sau control medical, mulți fiind bolnavi sau neobișnuiți cu munca fizică grea. Este o pedeapsă fără vină și mulți nu știu nimic de soarta celor deportați. Autoritățile ignorau demersurile făcute, cerându-se totodată să nu fie persecutați din cauza originii germane iar guvernul să se îngrijească de soarta familiilor rămase în mizerie⁴³. Organizațiile germane au făcut chiar colete de bani pentru a scăpa pe unii dintre cei selectați de la deportare⁴⁴.

De asemenea a protestat și șeful Marelui Stat Major, gen. Ghe. Mihai care a refuzat să semneze înțelegerea de colaborare cu sovieticii la internarea etnicilor germani. La 20 ian. 1945 s-a adoptat legea privind urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării. Erau pedepsiți toți aceia care au instaurat dictatura, punând în primejdie securitatea statului, au încheiat tratate cu Germania, cei care au militat pentru o politică externă alături de Germania, cei care prin amenințări, teroare, acte ilegale au urmărit să impună țării o orientare fascistă, cei care s-au pus în slujba propagandei germane pentru aservirea țării vor primi următoarele pedepse: muncă silnică pe viață, muncă silnică între 5-20 de ani, temniță 3-20 de ani și închisoare între 3-10 ani. Vor plăti de asemenea despăgubiri și își vor pierde drepturile politice între 3-10 ani⁴⁵.

În 24 ian. 1945 regele Mihai adresează președintelui american F.D. Roosevelt un memoriu de 36 pag. și o scrisoare. Memoriul era o enumerare a abuzurilor comise de armata sovietică în numele Comisiei Aliate. Este vocea poporului român care servește interesele aliate și a cărei istorie, suferințe și calități merită luate în considerare. Este vocea unui popor care nu are un alt ideal decât de a se debara de trecutul apropiat, prin sacrificii și greutate enorme, și prin aceasta să-și găsească un modest dar onorabil loc printre popoarele iubitoare de pace⁴⁶. În memoriu se mai arată că ad-ția română din Transilvania nu a fost încă restabilă. Este o stare de haos, lipsa de protecție a cetățeanului și a bunurilor lui. Situația sanitară grea, nimeni nu cunoaște reglementările legale existente, școlile închise, funcționari neplătiți, viața economică dezorganizată, instituțiile financiare închise. Guvernul s-a declarat de acord cu anumite măsuri de securitate devenite necesare prin atitudinea nesigură a etnicilor germani⁴⁷.

La 12 apr. 1945 va fi primit răspunsul de la președintele SUA în care se arată că acesta va sprijini acțiunea României de a-și lua locul în rândul țărilor iubitoare de pace. Cu toate demersurile făcute la diferite nivele nimeni nu a reușit să oprească deportările sau să reducă numărul celor deportați. Toată lumea a găsit de cuviință să protesteze doar formal pentru că jocurile erau făcute încă înainte de terminarea războiului. În viziunea doctrinelor politice totalitare omul este supus unei aritmetici necruțătoare în care nuanțele și aborările analitice sunt neavenite. Eludarea aspectelor legale sau a hotărârilor oficiale este reflexul ideologiilor totalitare, impregnate de antiumanism.

Deporting of the German population (Summary)

The deporting of the German population is placed in the time when Romania was forced to obey to the stipulation of the Armistice Convention. The same thing happened in Poland, Hungary, Yugoslavia and Soviet union. The reason is cooperation with the German Army and danger in Romania. The action was done in the hard time of winter. The steps made on different levels had no results.

Note

1. Dobrinescu, V.G. - România și organizarea postbelică a lumii, 1945-1947, București, 1988, pag. 33.
2. Enescu, Ioan - Politica externă a României, București, Ed. Politică, pag. 73.
3. Popișteanu, C. - Cronologia politico-diplomatică, București, pag. 74.

4. Monitorul Oficial - partea I, 22 sept. 1944, nr. 219, pag. 6372-6374
- Monitorul Oficial - partea I, 14 nov. 1944, nr. 264, pag. 7334-7340.
5. Idem - partea I, 3 nov. 1944, pag. 7070, nr. 255.
- Idem - partea I, nr. 270, 21 nov. 1944, pag. 7525.
6. Idem - partea I, nr. 247, 25 oct. 1944, pag. 6855.
7. Idem - partea I, nr. 279, 30 nov. 1944, pag. 7733.
8. Dreptatea, 5 nov. 1944.
9. Dobrinescu, V.F. - op. cit., pag. 74.
10. Magazin istoric - luna octombrie 1994.
11. Frunză, Victor - Istoria stalinismului din România, București, Ed. Humanitas, 1990, pag. 223.
12. Georgescu, Vlad - Istoria românilor de la origini până în zilele noastre, București, pag. 272.
13. Ibidem - pag. 274.
14. România liberă - 4 sept. 1944, art. Atitudinea față de problema Ardealului.
15. Karpathische Rundschau - 1 oct. 1992.
16. România liberă - 7 oct. 1944, art. Sibiu cetatea Grupului German.
17. Idem 8 oct. 1944, art. Cine-i apără pe germanii din România.
18. Karpathische Rundschau - 23 oct. 1992.
19. România liberă - 13 oct. 1944, art. Despre libertatea Ardealului
20. Wagner, E. - Geschichte Schwaben, pag. 80-85.
21. Donauschwaben - pag. 256.
22. Tribuna - nr. 27, 5 iul. 1990, art. Drama șvabilor.
23. Idem - nr. 45, 8 iul. 1992, art. Conflicte naționale din Europa.
24. Paikert, J. - Danube Schwaben, pag. 253.
25. Ibidem - pag. 207.
26. Ibidem - pag. 209.
27. Ibidem - pag. 212.
28. Donauschwaben - pag. 264.
29. Ibidem - pag. 264.
30. Paikertz, J. - op. cit., pag. 207.
31. Ibidem - pag. 257.
32. Ibidem - pag. 256.
33. Ibidem - pag. 259.
34. Frunză, Victor - op. cit., pag. 223.
35. Magazin istoric - luna septembrie 1994.
36. Beier, Hannelore - Deportarea etnicilor germani, Sibiu, 1994, pag. 8.
37. Ibidem - pag. 40.
38. Ibidem - pag. 24.
39. Karpathische Rundschau - 8 oct. 1992.
40. Weber, G. - Deportation von Sibeburger Sachsen in UdSSR, pag. 4.
41. Ibidem - pag. 8.
42. Beier, Hannelore - op. cit., pag. 53.
43. România - anul 1845 în documente, București, pag. 159.
44. Karpathische Rundschau - 15 oct. 1992.
45. Monitorul Oficial - 27 ian. 1945, pag. 478.
46. Baci, Nicolae - Agonia României, București, pag. 167.
47. Ciobanu, Nicolae - Convorbiri cu regele Mihai, Ed. Humanitas, anexe.